

Κείμενο

Η πέμπτη εξουσία

Απέναντι στις καταχρήσεις των εξουσιών, ο τύπος και τ' άλλα μέσα ενημέρωσης υπήρξαν για αρκετές δεκαετίες, στα δημοκρατικά καθεστώτα κυρίως, ένα καταφύγιο για τους πολίτες. Αυτό συνέβαινε, γιατί οι **δημοσιογράφοι** θεωρούσαν συχνά μέγιστο **καθήκον** όχι μόνο να ελέγχουν τη λειτουργία των τριών εξουσιών (νομοθετικής, εκτελεστικής, δικαστικής), μα και να **καταγγέλλουν** τις λογής παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, για πολλά χρόνια τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θεωρούνταν η «τέταρτη εξουσία».

Η «τέταρτη εξουσία» ήταν, χάρη στην αίσθηση πολιτικής κουλτούρας των μέσων ενημέρωσης και χάρη στο θάρρος τολμηρών δημοσιογράφων, το μόνο μέσο που διέθεταν οι **πολίτες** για να επικρίνουν, να αποκρούσουν, να αντιταχθούν δημοκρατικά, στις παράνομες αποφάσεις, οι οποίες μπορούσαν να είναι άδικες, ακόμη και εγκληματικές, ενάντια σε αθώους ανθρώπους.

Ωστόσο, εδώ και δεκαπέντε χρόνια η «τέταρτη εξουσία» άδειασε από το περιεχόμενό της, έχασε σιγά σιγά την ουσιαστική της λειτουργία ως αντίβαρο των εξουσιών. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης εντάσσονται όλο και περισσότερο σε διογκούμενες δομές για να συγκροτήσουν ομίλους ενημέρωσης. Οι όμιλοι αυτοί έχουν παγκόσμια εξάπλωση, είναι πλανητικοί, αρπάζουν τους ποικίλους τομείς ενημέρωσης σε πολλές χώρες και ηπείρους, ασχολούνται με οτιδήποτε σχετίζεται με τον γραπτό λόγο, την εικόνα και τον ήχο και συγκεντρώνουν στους κόλπους τους όλες τις δραστηριότητες που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε τομείς της μαζικής κουλτούρας, της επικοινωνίας και της πληροφόρησης.

Οι τομείς αυτοί ήταν κάποτε αυτόνομοι. Από τη μια πλευρά, η μαζική κουλτούρα με την εμπορική λογική της, τις λαϊκές δημιουργίες της, τους στόχους της που είναι ουσιαστικά εμπορικοί. Από την άλλη, η επικοινωνία με τη διαφημιστική έννοια, το μάρκετινγκ, η προπαγάνδα, η ρητορική της πειθούς. Και τέλος, η πληροφόρηση με τα πρακτορεία ειδήσεων και τα λογής μέσα ενημέρωσης. Οι κάποτε διαφορετικές τούτες σφαίρες σιγά σιγά μπλέχτηκαν και σήμερα συγκροτούν μία και μοναδική κυκλώπεια σφαίρα μέσα στην οποία είναι πολύ δύσκολο να διακρίνουμε τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τη μαζική κουλτούρα, την επικοινωνία ή την **πληροφόρηση**.

Οι μεγάλοι όμιλοι, στους κόλπους των οποίων πραγματοποιείται η παραπάνω «συγχώνευση», ενδιαφέρονται πρωτίστως να συνεχίσουν τη γιγάντωσή τους και δεν έχουν πάντοτε ως στόχο να καταγγέλλουν τις καταχρήσεις ενάντια στο δίκαιο, ούτε

να διορθώνουν τις δυσλειτουργίες της δημοκρατίας, ώστε να βελτιωθεί το πολιτικό σύστημα. Πολλές φορές δεν δρουν ως αντίβαρο στην εξουσία, μερικές φορές μάλιστα την κολακεύουν.

Επιπρόσθετα, στις μέρες μας η πληροφόρηση λόγω της υπεραφθονίας της δηλητηριάζεται από κάθε είδους ψέματα, ρυπαίνεται από τις φήμες, τις διαστρεβλώσεις, τις παραμορφώσεις, τις μεθοδεύσεις. Μας δηλητηριάζει το μυαλό, μας χειραγωγεί, προσπαθεί να ενσταλάξει στο ασυνείδητό μας ιδέες που δεν είναι δικές μας.

Το ερώτημα που τίθεται λοιπόν είναι: πώς θα μπορέσουμε να αντισταθούμε σε αυτή την επίθεση των ομίλων και να υπερασπιστούμε τον εαυτό μας απέναντι στην παραπληροφόρηση και την πλύση εγκεφάλου; Πρέπει, νομίζω, να δημιουργήσουμε μια «πέμπτη εξουσία» που θα μας επιτρέψει να αντιτάξουμε μια δύναμη κουλτούρας των πολιτών απέναντι στον συνασπισμό των ομίλων. Λειτουργία της εξουσίας αυτής θα είναι να καταγγέλλει την υπερεξουσία των μέσων μαζικής ενημέρωσης, των ομίλων πληροφόρησης, που όχι μόνο έπαψαν να υπερασπίζονται τους πολίτες, αλλά και που μερικές φορές δρουν ενάντια στο κοινό καλό. Γι' αυτό προτείνουμε τη δημιουργία ενός Διεθνούς Παρατηρητηρίου Μέσων Ενημέρωσης που θα προειδοποιεί την κοινωνία για τη χειραγωγή που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, θα αγωνίζεται ενάντια στον σφετερισμό¹ του δικαιώματος έκφρασης και θα συνιστά πεδίο διαλόγου και δημοκρατικής δράσης.

I. Ramonet, εφ. *Ελευθεροτυπία*, 5.10.2003 (διασκευή)

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 80 – 100 λέξεις.

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Ποια είναι, σύμφωνα με τον αρθρογράφο, τα γνωρίσματα των ομίλων ενημέρωσης; (60-80 λέξεις)

(μονάδες 10)

¹ σφετερισμός: η με αθέμιτο τρόπο οικειοποίηση δικαιώματος, εξουσίας ή πράγματος που έχει άλλος

B2. Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της πρώτης παραγράφου (Απέναντι... «τέταρτη εξουσία») του κειμένου;

(μονάδες 5)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να συντάξετε μία παράγραφο 50-60 λέξεων, χρησιμοποιώντας τις λέξεις/φράσεις του κειμένου με την **έντονη γραφή: δημοσιογράφοι, καθήκον, καταγγέλλουν, πολίτες, πληροφόρηση**. (Μπορείτε να διαφοροποιήσετε τους γραμματικούς τύπους ως προς την πτώση, τον αριθμό, το γένος, τον χρόνο, το ρηματικό πρόσωπο κ.λπ.).

(μονάδες 10)

Γ2.α. Η λέξη αντίβαρο (τρίτη παράγραφος) χρησιμοποιείται με την κυριολεκτική/δηλωτική ή με τη μεταφορική/συνυποδηλωτική της σημασία;

(μονάδες 2)

Γ2.β. Γράψτε μία περίοδο λόγου 20-30 λέξεων χρησιμοποιώντας τη λέξη αντίβαρο με την αντίθετη σημασία από αυτήν που διαπιστώσατε στο κείμενο.

(μονάδες 3)